

המוחזקים אצל אביו בשעת מיתתו ולא מהראויים לבוא. לדעה זו אפילו מת היבם בחיי אביו, כשמת האב זוכים בני היבם בשני חלקים מכה אביהם, כדין בכור שמת שבניו זוכים בשני חלקים (יש"ש).

ואילו רבנו חננאל הרמב"ן והרשב"א והרי"א ושאר ראשונים מפרשים שאין היבם זוכה פי שנים בנכסי אביו (או זקנו וכד') שמת לאחר אחיו, כיון שלא היו הנכסים מוחזקים אצל אחיו בשעת מיתתו (והריטב"א צדד לפרש כן אף בדעת רש"י. ע"ש).

לח. גר שנתגייר בשביל דבר אחר ולא לשם יהדות – מה דינו?

אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש, וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים, שררה, או בעל חלומות אמר לו להתגייר או בשל פחד היהודים [כבימי מרדכי ואסתר] וכד' – אינם גרים, עד שיתגיירו כבזמן הזה שישראל אינם בשררה. דברי רבי נחמיה. אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא בשם רב: הלכה כדברי האומר כולם גרים הם. וכן דייקו בגמרא מסתם מתניתין. שנו חכמים: אין מקבלים גרים לימות המשיח. כיוצא בו לא קבלו גרים בימי דוד ושלמה (הן גור יגור – אפס מאותי, מי גר אתך עליך יפול).

אם בדקו ומצאו שבשביל סיבות חיצוניות בא להתגייר כנ"ל – אין לקבלם לכתחילה (עפ"י הגהות מרדכי. וע' אג"מ אה"ע ח"א כו שאין לקבל לכתחילה כשהדבר נוטה שבא להתגייר מסיבה צדדית ושמוא אין קבלתו את המצוות כלום והרי קבלת מצוות מעכבת). ואם קבלום בית דין של הדיוטות, חוששים לו עד שתתברר צדקתו ותיראה אחריתו. לא דוחים אותו ולא מקרבים. ומכל מקום אפילו לבסוף חזר ועבד עבודה זרה הריהו כישראל מומר, ולכך קיימו שלמה ושמשון את נשותיהם אעפ"י שנגלה סודן (עפ"י רמב"ם איסור"ב יג [וכ"מ בריטב"א כה סע"ב ובעוד ראשונים]. ומשמע מדבריו שאפילו לקולא נידון כישראל שקידושיו קידושין בודאי ומחזירים לו אבידה ואין פוסלים את בניו (כן משמע גם מרש"י להלן מה סע"ב וברי"א"ז ספ"ד), ומ"מ לכתחילה אין מקרבים אותו וחוששים לו עד שתתברר צדקתו). ויש מהראשונים שכתב שאם נתברר שלא התגייר אלא לשם דבר אחר בלבד ולא יישר דרכו הקודמת – אין גירותו גירות, ואין בזה מחלוקת בין רבי נחמיה לתנאים אחרים (עפ"י הגהות מרדכי ק').

ומבואר בתוס' שאם בית דין בטוח שסופו לעשות לשם שמים, גם אם בתחילה עושה למטרה אחרת – מקבלים אותו, כאותו גר שבא לפני הלל על מנת שייעשה כהן גדול, ואותה אשה שבאה לפני רבי חייא ע"מ להינשא לתלמיד אחד. והכל תלוי לפי ראות עיני בית הדין (עפ"י ב"י וש"ך י"ד רסח).

דפים כד – כה

לט. א. הנטען על השפחה ונשתחררה, על הנכרית ונתגיירה – האם מותר לו לכנסה? ומה הדין בדיעבד?

ב. הנטען על אשת איש ויצאה מבעלה – האם מותר לו לנטען לכנסה, ומה הדין בדיעבד?

א. מי שטוענים עליו דברי לעז וחשד על השפחה – ונשתחררה, או על הנכרית – ונתגיירה, הרי זה לא יכנס משום הסרת לזות שפתים ועקשות פה. ואם כנס – אין מוציאים מידו.

א. כתבו ראשונים: גם כשידוע בודאי שבא אליה בגיורתה, לכתחילה לא ישאנה, כדי שלא ילעיוז על הגירות שלא היתה כנה אלא כדי לישא את זה. ויש מן הפוסקים המקלים כאשר היה הדבר מפורסם שהיו דרים יחדיו כאיש ואשה, שאין בזה חשש לזות שפתים (ע' אגרות משה אה"ע ח"א כז ובאוצה"פ).

ב. צדדו הפוסקים שאפילו קידש ולא כנס – לא יוציא (עפ"י רשב"א; יש"ש). וי"א דוקא כנס (ערמב"ן. וע"ע להלן). ואם התרו בו ועבר וכנס – מוציאים ממנו (עפ"י הרא"ש. אבל התרו בה ולא בו – אין חייב להוציא. ריב"ש). כנס וגירשה – מותר להחזירה לכתחילה (עפ"י שו"ת הרשב"א, מובא ביש"ש. ואולם מבואר ברשב"א וברמב"ן להלן שדוקא אם יש לו בנים ממנה מותר, וכ"ה בב"י ורמ"א).

ג. אותם שאמרו חכמים לא יכנסו, אפילו באותו מבוי ראוי שלא תדור, כל שכן שלא תשרת בביתו (עפ"י תשובת הרא"ש לב, יג. וע' אה"ע יא, ז ובהגר"א).

ב. הנטען על אשת איש – אם יש עדים בדבר [או אף בקינוי וסתירה ללא עדי טומאה], בית דין מוציאים אותה מבעלה ואסורה על הבעל מדין תורה. ולכן גם אם כנס (וגם יש לה בנים) – יוציא. לא היו עדים אלא על דברים מכוערים, כגון רוכל יוצא ואשה חוגרת בסנר וכיו"ב, ויצאה מבעלה – לא יכנס זה. ואם כנס – לדברי רב לא יוציא (אפילו בקול שאינו פוסק. תוס'), וכן דייק ממשנתנו, ודלא כרבי שאמר: תצא (אפילו בקול הפוסק. רשב"א).

לפרש"י, לרבי מוציאים אשה מבעלה בגלל דברים המכוערים [וקול שאינו פוסק (שאלות דרב אהאי פר' פינחס. וכן פסק מהרש"ל עפ"י הרא"ש)]. ויש אומרים שבעדי כיעור מוציאים אף בלא קול, ובקול שאינו פוסק אף בלא עדי כיעור אלא שראה הבעל דברים מכוערים (רא"ש בשם מהר"ם, וכתב שגם ר"ת חזר לומר כן; תורי"ד. וערש"ל).

ואילו הר"ף ובעל הלכות רבנו חננאל והתוס' (וכ"כ המ"מ בדעת הרמב"ם, וכן נקט רש"ל בדעתו שלא כדברי מהר"ם) כתבו עפ"י סוגיות הגמרא שאין האשה נאסרת על בעלה אלא בעדי טומאה, שיראום כדרך המנאפים [לבה"ג עד שיראו כמכחול בשפופרת. וי"א שאף בה"ג מודה בכדרך המנאפים] או בקינוי וסתירה, אבל לא בדברים המכוערים [אא"כ גם היא אומרת טמאה אני, ואין שם עילה המתרת. עתוס'], ואף לא בקלא דלא פסיק (וכן הסכים הריטב"א, וכן נקט המאירי לעיקר). וצדד הרמב"ן שאפילו לדעה זו, אם בא לצאת ידי שמים מוציאה בעדי כיעור [עכ"פ כשיש קול], ואינה גרועה מעוברת על דת שיוצאת בלא כתובה [וא"צ התראה בזה. עפ"י רמב"ם, ריטב"א], אלא שאין ב"ד כופים להוציאה בלא עדי טומאה (ולזה הסכים הרשב"א).

ואם בא הבעל להוציאה בעדות דבר המכוער לבד או בקול שאינו פוסק לבד – לא הפסידה כתובתה. כן פסק מהרש"ל [שלא כהרמב"ם שסבר שבכיעור לבד הפסידה כתובתה]. והוסיף שאחר תקנת רבנו גרשום אסור לגרשה בעל כרחו. ויש מהאחרונים סוברים שאפשר לגרשה בעל כרחו בעדי כיעור. ואולם כשאין עדים אלא שאמר הבעל שראה דבר כיעור, בודאי אין להאמינו, וגם מחויב במצות עונה (עפ"י שרידי אש ח"ג י).

להלכה חילקו בגמרא בין קול הפוסק לקול שאינו פוסק דהיינו לעיות העיר יום ומחצה ללא הפסק בינתיים [ואם נפסק הקול מחמת יראה (אפילו אינו ודאי אלא שרגלים לדבר. רש"ל) – כמו שלא פסק] שאז יוציא, ובלבד שאין אויבים אבל יש אויבים (לנטען או לנטענת (ריטב"א), או שהיתה קטטה בינה ובין בעלה (מובא במאירי) או בין הבעל לנטען. פוסקים) – אין להסתמך על הקול.

א. לפרש"י נראה שבקול שאינו פוסק תצא מן הנטען אפילו בלא עדות על דבר מכוער, שנישואיו עמה מחזק הקול.

ואילו מדברי השאלות (פינהס) משמע שצריך את שניהם, כמו לגבי הוצאה מן הבעל; קול שאינו פוסק ועדות דבר המכוער (עפ"י רמב"ן). וכן פירשו הר"ד הריטב"א, וכן פסק מהרש"ל. ובש"אין לה בנים מדובר (ריטב"א).

ב. בקול הפוסק ואין שם דבר מכוער, אפשר שאפילו לכתחילה אין לאסרה על הנטען (ריטב"א. וכן משמע במאירי).

מבואר בברייתא שאם יש לה בנים (מן הראשון. רש"י ותוס') – לא תצא מן השני כל שאין עדי טומאה, שלא ילעו על בניו לומר ממזרים הם.

א. הרשב"א צדד שגם רבי מודה לכך שאם יש לה בנים לא תצא בדבר המכוער, או שמא לדעתו עדי דבר מכוער כעדי טומאה ותצא אפילו יש לה בנים [וכן נקט מהרש"ל עפ"י מהר"ם ורא"ש בדעת ר"ת לאחר שחזר בו, שעדי כיעור כעדי טומאה ותצא אפילו יש לה בנים]. ובלא עדי כיעור לא תצא אפילו בקול שאינו פוסק, ואם אין לה בנים תצא, אבל בלא עדי כיעור ובקול הפוסק – לא תצא אפילו אין בנים.

ב. הר"ף והרמב"ם וראב"ה מפרשים שיש לה בנים מן הנטען (ויש גורסים כן בברייתא עצמה. ערשב"א). ופירש הרמב"ן טעם הר"ף שאעפ"י שהולד אינו פסול אפילו זינתה עמו ודאי ואח"כ נישאה לו וילדה, מ"מ הולד מזוהם [וע' יש"ש פ"ד לה נה שהבת פגומה ואם נישאת לכהן – הבנים חללים מדרבנן. ע"ע להלן מט], וכדי שלא להוציא עליו לעז זוהמא אין מוציאים מידו.

ואף כשאין לה בנים, אם נישאה לאחר ונתגרשה ממנו, אם אח"כ כנס זה החשוד – לא יוציא (ומשמע אפילו לרבי, שהרי העמידו ברייתות הללו כרבי. וכתב הריטב"א שכן הדין אפילו בקלא דלא פסיק ובעדי כיעור).

א. הנטען על פנויה ישראלית; יש אומרים שמותר לכנסה, ואף מצוה יש בדבר, שמצינו באונס ומפתה שמצווה לקחתה לו לאשה. ויש אומרים שלא אמרה תורה אלא בודאי, אבל בקול בעלמא אין להחזיק הקול ולפגום את שניהם (עפ"י הרא"ש בפסקיו ובתוספותיו. והובאו שתי הדעות בשו"ע). יש אומרים שלשיטה זו איסור יש בדבר משום לזות שפתים, ומהרש"ל פירש שאין מצוה אבל גם לא איסור ממש. ואם הגיעה לעונת נידות, כתב מהרש"ל שודאי יש בדבר משום איסור לזות שפתים של איסור כרת הלכך אסור לכנסה. ויש אומרים שאם בא עליה בודאי, יישאנה אעפ"י שעברו על איסור נדה (עפ"י שו"ת רעק"א קכא ועוד).

וכתבו אחרונים שאפילו לדעה האוסרת, אם יש חשש שתצא לתרבות רעה – מותר לישאנה (עפ"י מהרי"ק קלט; רמ"א קעז,ה).

ב. מי שהשתדל או גרם וסיבב להפריד אשה מבעלה, כתבו גאוני ספרד שלא ישאנה, שסופו הוכיח שלשם כך נתכוין, ואפילו לא נטען עליה מכל מקום עבר על 'לא תחמד', ואם כנס לא יוציא אלא אם נתברר שלכך נתכוין שאז יוציא כדי שלא יהא חוטא נשכר (מובא במאירי להלן).

דפים כה – כו

- מ. מה דינם של האנשים והנשים דלהלן לענין התר נישואין, לכתחילה ובדיעבד?
- א. המוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר – האם מותר לו להחזירה?
- ב. שליח המביא גט לאשה – האם מותר לו לשאתה?
- ג. עד המעיד לאשה שמת בעלה – האם מותר לו לשאתה?